

بسمه تعالی

مجموعه درسی

دوره ویژه آموزش بهداشت اصناف

فصل دوم

بیماری های واگیر و غیر واگیر

فراگیران در پایان این فصل بایستی قادر باشند:

- با روشهای انتقال و پیشگیری بیماری های پوستی، ریوی، ایدز و هیپاتیت آشنا شود.
- روشهای انتقال و پیشگیری از بیماریهای روده ای و انگلی را بیاموزد.
- با بیماری های مشترک بین انسان و دام آشنا شود.

بیماریهای پوستی و ریوی

الف (بیماریهای پوستی :

۱- سالک

نوعی بیماری پوستی که از طریق گزش پشه خاکی به انسان منتقل میشود و به آن سالک اطلاق میگردد .

انواع سالک

۱-۱ سالک خشک یا نوع شهری: در این نوع، ضایعه پوستی دارای ظاهری خشک بوده و تعداد زخمها کم و بدون درد میباشد .

۲-۲ سالک مرطوب یا نوع روستایی: زخم دارای ظاهری مرطوب بوده و دردناک میباشد. تعداد زخمها زیاد و وسیع بوده و بیشتر در دست و پا دیده میشود .

پشه خاکی روزها در پناهگاههای تاریک و گرم و مرطوب مانند شکافهای دیوارها، زیرزمین منازل، پشت اشیاء ثابت در منزل مثل کمدها، قاب عکس و داخل اصطبلها، اطراف تودههای زباله، کودهای حیوانی، اماکن متروکه، لانه جوندگان و غارها زندگی میکند. پشه خاکی شبها تخمهای خود را در داخل زباله، لانه جوندگان و گودالهای مرطوب قرار داده و نوزادان آن در مرحله کرمینه در همین محل رشد مییابند.

راههای سرایت

تمایل زیاد پشه خاکی به خون خواری از زخمهای سالک سبب ورود انگل به داخل بدن پشه میگردد. یکی دیگر از راههای انتقال بیماری تماس زخمهای عادی با ترشحات سالک بیمار میباشد.

روشهای پیشگیری

- ✚ نصب توری فلزی در جلوی درب و پنجرهها
- ✚ استفاده از پشه بند با سوراخهای بسیار ریز که پشه ها نتوانند از آن عبور کنند و آغشته نمودن پشه بند به حشرهکش
- ✚ جمع آوری و دفع صحیح زباله ها از محیط زندگی و جلوگیری از تجمع زباله ها در محیط زیست
- ✚ استفاده از پماد دور کننده حشرات هنگام کار شبانه در فضای باز
- ✚ بهسازی و نظافت محیط زندگی و مرمت سوراخها و شکافهای موجود در دیوار و سقف منازل
- ✚ جلوگیری از انباشته شدن هر گونه پسمانده غذایی در داخل و بیرون منزل
- ✚ جداسازی آغل حیوانات اهلی از محیط مسکونی و بهسازی و مرمت شکافهای موجود در دیوارها و سقف محل زندگی
- ✚ دام و تخلیه منظم فضولات دامی به خارج از محیط زندگی
- ✚ استفاده منظم و صحیح از حشره کشهای خانگی جهت مبارزه با پشه خاکی در اماکن سر بسته
- ✚ معدوم ساختن سگهای ولگرد
- ✚ مبارزه با جوندگان با استفاده از روشهایی مانند تله گذاری و سموم موش کش
- ✚ تخریب و تسطیح اماکن مخروبه و پوسیده گودال های مرطوب
- ✚ جمع آوری زباله در سطل های درب دار یا کیسه های زباله
- ✚ حفاظت از زخم سالک با گاز استریل یا لباس مناسبی که محل زخم را بپوشاند و از پخش آلودگی جلوگیری نماید

۲- سرطان پوست

سرطان پوست از شایعترین سرطان ها در ایران و در بعضی از کشورهای جهان میباشد. این نوع سرطان بیشتر در قسمتهای باز و خارج از لباس بدن مثل صورت، گردن، سر و دستها پیدا میشود و از آنجایی که توده های سرطانی مستقیماً در روی پوست قرار دارند و برای بیمار و اطرافیان او قابل مشاهده مستقیم هستند، امکان تشخیص زودرس آنها وجود دارد. اگر بیماران زود به پزشک مراجعه کنند حدود ۹۶٪ و گاه تا ۹۹٪ سرطانهای پوست به سادگی و برای همیشه قابل درمان و معالجه هستند. سرطان پوست در کشاورزان، کارگران ساختمانی، ماهیگیران و ملاحان بیشتر دیده میشود. در افراد سالمند هر زخم پوستی که بعد از ۲ هفته بهبود نیابد باید مشکوک به سرطان تلقی شود. هر قدر رنگ پوست فرد روشنتر باشد احتمال پیدایش سرطان پوست در وی بیشتر است. سرطان پوست در بعضی از نژادهای دارای چشمان آبی روشن بیشتر ظاهر میشود.

علل ایجاد بیماری:

تابش مستقیم اشعه آفتاب به مقدار زیاد و برای مدت طولانی به بدن میتواند باعث ایجاد سرطان پوست شود. اشعه ایکس/ مواد شیمیایی مثل قیر و قطران/ وجود محل زخم و سوختگی قبلی

علائم بیماری:

در روزهای اول، سرطان پوست به صورت توده های زگیل مانند و مروارید شکل است که بتدریج وسط آن زخمی شده و به مرور این زخم به صورت خرنده و خورنده گسترش پیدا میکند. البته هرگونه تغییر در خال (تغییر در اندازه، رنگ یا حاشیه، احساس خارش، مشاهده التهاب با خونریزی) از اهمیت زیادی برخوردار است و بایستی سریعاً به پزشک متخصص پوست مراجعه نمود. در صورت وجود هرگونه جوش پوستی که زخم شده و بهبود نیابد، زخمهای لب پایین و هرگونه تغییر رنگ ضایعات پوستی یا چند رنگ شدن آن بایستی به سرطان پوست مشکوک شد.

روش پیشگیری :

علت اصلی پیدایش سرطان پوست به جز سرطان خال های رنگین یا ملانوم، تابش اشعه آفتاب به خصوص جزء ماوراءبنفش آن است. از آنجا که بین حدود ساعت ۱۰ صبح تا ۴ بعدازظهر آفتاب حالت عمودیتی دارد و این اشعه بیشتر به سطح زمین می‌تابد، در نتیجه در طی این ساعات نباید با تن برهنه و یا نیمبرهنه در معرض تابش خورشید قرار گرفت. چون تابش اشعه خورشید در ایجاد هر سه سرطان پوست نقش دارد و اتفاقاً در ایجاد ملانوم بدخیم بسیار مؤثرتر است بایستی از قرار گرفتن در معرض تابش خورشید خودداری کرد. کسانی که به اقتضای شغل خود بایستی ساعاتی از روز را برهنه در برابر آفتاب کار کنند با مالیدن کرمهای ضدآفتاب (ضد اشعه ماوراء بنفش) به بدن خود می‌توانند پوست خود را هم در مقابل سوختگی و هم در مقابل سرطان محافظت نمایند.

جلوگیری از تابش اشعه آفتاب به پوست (از طریق پوشیدن لباسهای مناسب، استفاده از کلاه های لبه دار و قرار گرفتن در سایه تا حد امکان از راه های مهم پیشگیری از سرطان پوست میباشد.

(ب) بیماریهای تنفسی و ریوی

آسم

یک بیماری ریوی است که علائم اصلی آن سرفه، خس خس و تنگی نفس است. آسم یک بیماری التهابی مزمن (بیماری طولانی دستگانه تنفسی است که باعث تورم راه های هوایی میشود) راه های هوایی تنفسی است که در افرادی که زمینه حساسیت به بعضی از عوامل محیطی را دارند تشدید میشود. این پدیده التهابی موجب انسداد راههای هوایی تنفسی میشود و علائم خاص بیماری را ایجاد میکند و با درمان مناسب زندگی راحتی را برای فرد به ارمغان می آورد.

علل ایجاد بیماری

آلودگی هوا (دودهای ناشی از ماشینهای دودزا) / عفونتهای ویروسی دستگانه تنفسی فوقانی / دود سیگار، در کودکانی که پدر و مادر سیگاری دارند یا بزرگسالانی که خود آنها سیگار میکشند / گرد و غبار محیطهای شغلی مثل گرد چوب و یا دود و بخار ناشی از لجم و جوشکاری / بندپایان بسیار ریزی که مایت نامیده میشوند و در بستر خواب، مبلمان پارچه ای ، قالی و موکت وجود دارند. آلودگی محیط خانه / تراکم زیاد گردهای گیاهان در فصول خاصی از سال / مواد غذایی خاص بخصوص برای کودکان زیر ۲ سال (حبوبات، شیرگاو، دانه های جو و گندم).

علائم بیماری :

- مهمترین علائم آسم شامل سرفه ، خس خس و تنگی نفس میباشد که ممکن است خفیف و یا شدید باشد
- سرفه های پشت سر هم و افزایش ترشحات خارج شده از ریه به همراه سرفه
- سرفه و خس خس به دنبال فعالیت یا ورزش و کم خوابی

روش پیشگیری :

چون این بیماری از شایعترین بیماریهای دستگانه تنفسی است و علل بوجود آورنده آن نیز فراوان میباشد لازم است که نکات زیر رعایت شود: نکشیدن سیگار، در معرض دود سیگار قرار نگرفتن، دوری جستن از محیط هایی که گرد و غبار و یا آلودگی های دیگر هوا در آنها وجود داشته باشد ، اجتناب از تماس با حیوانات اهلی خانگی مثل گربه و سگ، مراقبت از کودکان به

منظور پیشگیری از ابتلای آنان به عفونت های ویروسی چون این عفونت ها ممکن است باعث شروع آسم شوند، تشخیص به موقع حساسیتهای غذایی در کودکان .

ایدز و هیپاتیت :

امروزه بسیاری از مردم در مورد ایدز مطالبی شنیده اند. ایدز موضوع مورد بحث در روزنامه ها، تلویزیون و مکانهای خرید در کوچه و خیابان است، با این وجود بسیاری از مردم هنوز نمی دانند ایدز واقعا به چه معناست. بسیاری از افراد هنوز آگاه نیستند چگونه از خود در برابر ایدز محافظت کنند و هنوز تصورات غلط بسیاری در مورد این بیماری وجود دارد. بدیهی است، فاصله قابل ملاحظه ای میان آگاهی و عمل وجود دارد. برای رسیدن به پاسخ خلاق و موثر در برابر ایدز، لازم است آگاهی های پایه ای در زمینه بیماری و اپیدمی آن داشته باشیم. این بیماری ابتدا در حدود سال ۱۹۳۰ میلادی در آفریقا در بین مردان همجنس باز دیده شد که نام آن را اختلال سیستم ایمنی مردان همجنس گرا گذاشتند. تدریجا این بیماری در بین زنان و کودکان نیز مشاهده شد در نتیجه اسم آن به سندرم نقص ایمنی اکتسابی یا ایدز تغییر یافت. پس از مدتی عامل این بیماری شناخته شد که نام آن را ویروس نقص ایمنی انسانی یا ایدز گذاشتند.

علائم بیماری ایدز :

اگرچه این بیماری علائم خاصی ندارد ولی به تدریج که قدرت دفاعی تحت تاثیر قرار گرفته و سرکوب می شود علائمی دیده می شود که عبارتند از:

- ✚ بزرگ شدن غدد لنفاوی بدن
- ✚ اسهال مرتب بیشتر از یک ماه
- ✚ کاهش وزن مفرط (بیش از ۱۰٪ وزن بدن)
- ✚ تعریق شبانه و خستگی و بیحالی
- ✚ عفونتهای شدید پوستی و یا ریوی و...

علائم بیماری ایدز

تشخیص:

تشخیص قطعی از طریق آزمایش خون انجام می شود. در دوران آلودگی فرد، هیچ علامت خاصی که براساس آن بتوان به آلودگی وی مشکوک شد، وجود ندارد. فقط ممکن است به صورت اتفاقی یا به واسطه رفتارهای پرخطر که داشته مورد آزمایش قرار گیرد. نکته حائز اهمیت آنست که، ممکن است عامل بیماری ایدز از زمان انتقال تا حدود ۶ ماه در آزمایش مثبت نشود و لذا جواب آزمایش منفی دلیل قطعی بر عدم ابتلا فرد نیست.

راههای انتقال:

۱- خون و فراورده های خونی

تاثیر مستقیم خون / سرنگ آلوده / حجامت / طب سوزنی / ختنه / تاتو کردن / خالکوبی / دندانپزشکی از طریق لوازم آلوده / آرایشگاه از طریق تیغ مشترک

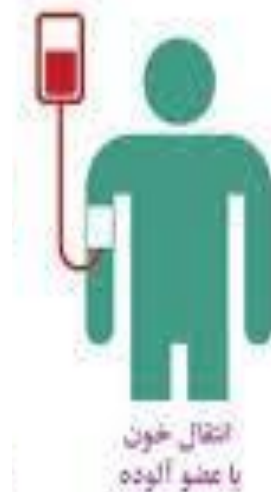
۲- تماس جنسی

شایعترین راه انتقال در جهان از راههای مختلفی که دو همجنس یا غیر همجنس می توانند با یکدیگر برقرار کنند

۳- مادر به کودک

در دوران جنینی / در حین زایمان / پس از زایمان (از طریق شیر مادر)

راه های انتقال ویروس HIV

راههای پیشگیری:

- ✚ دقت در روابط خونی
- ✚ استفاده از سرنگ یک بار مصرف در معتادان تزریقی
- ✚ انجام حجامت و تاتو و هرگونه اقدام مشابه در شرایط کاملاً استریل و بویژه حجامت زیر نظر پزشک
- ✚ اقدامات دندانپزشکی در مراکز تحت پوشش مراکز بهداشت و دندان پزشکان

➤ پرهیز از روابط جنسی پرخطر
➤ استفاده از کاندوم در روابط جنسی پرخطر
➤ خانمی که HIV مثبت است می باید ست قبل از بارداری تحت نظر متخصص زنان قرار بگیرد و در صورت تمایل به بارداری مشاوره لازم انجام شود و براساس دستورات متخصص مراجعه نماید.

چند نکته مهم:

ایدز درمان ندارد/ ایدز واکسن ندارد، ولی ایدز پیشگیری دارد. پس هشیار باشیم .

درمان:

داروی خاصی برای درمان قطعی ایدز وجود ندارد فقط داروهای فعلی دوره آلودگی را طولانی تر کرده و امکان زندگی عادی طولانی تری را برای بیمار فراهم می سازد.

هیپاتیت:

یکی از بیماریهای که از بدو تولد ممکن است جان فرزندان دلبندمان را تهدید و یا در سنین مختلف زندگی آنان را مبتلا نماید، بیماری هیپاتیت یا یرقان ویروسی است. کبد اعمال حیاتی زیادی را انجام می دهد و انسان بدون آن نمیتواند به حیات خود ادامه دهد. التهاب و تورم سلولهای کبد را هیپاتیت میگویند. اگر فردی به هیپاتیت مبتلا شود کبد او ملتهب و متورم شده ممکن است زردی یا یرقان در وی ایجاد گردد. حتی در برخی از موارد کبد بطور دائمی دچار آسیب میشود. مشروبات الکلی ، داروها ، بیماریهای ارثی ، مواد شیمیایی، میکروبهها و بخصوص ویروسها از علل ایجاد کننده هیپاتیت هستند. انواع متعددی از ویروسها میتوانند در افراد ایجاد هیپاتیت نماید از جمله هیپاتیت نوع آ (A) هیپاتیت نوع ب (B) و هیپاتیت نوع سی (C) و ....

هیپاتیت A

شایعترین راه انتقال، فرد به فرد است که در اثر آلودگی مواد غذایی و آب با مدفوع آلوده به ویروس هیپاتیت ایجاد می گردد. این نوع هیپاتیت اغلب خود به خود بهبود می یابد و عارضه ای به جا نمی گذارد.

روش پیشگیری:

واکسیناسیون ، کاهش تب بدون مصرف استامینوفن ، رعایت اصول بهداشتی.

هیپاتیت B

هیپاتیت ب نوعی بیماری ویروسی است که کبد را گرفتار کرده و باعث تنبلی و اختلال در عملکرد این عضو میشود. این بیماری مهمترین و شایعترین علت سیروز (تنبلی) کبد در ایران و همچنین مهمترین علت سرطان کبد در ایران و جهان است. ویروس هیپاتیت ب صد برابر مسری تر از ویروس ایدز میباشد. مشکل بهداشتی عمدهای که در رابطه با هیپاتیت ب وجود دارد. این است که اکثر افراد آلوده به این ویروس تا مراحل آخر بیماری بدون علامت هستند و در واقع چون از آلودگی خود مطلع نمیشوند ممکن است به راحتی این ویروس را به نزدیکان خود منتقل کنند. در صورت سهل انگاری در پیشگیری و درمان هیپاتیت ب سیروز کبدی (تنبلی)، سرطان کبد و در نهایت مرگ پدید می آید. با توجه به سیر بالینی بیماری و احتمال مزمن شدن و پیشرفت بیماری کبدی و حتی ایجاد زمینه برای بروز سرطان کبد، خطرناکترین نوع بیماری هیپاتیت (یرقان) می باشد.

به ناقلین توصیه میشود

- ۱ - برای بررسی وضعیت کار کبد خود، جهت معاینه و انجام آزمایشات خون هر ۶ ماه یکبار به پزشک مراجعه نمایند .
- ۲ - کلیه اعضای خانواده (همسر، فرزندان و کسانی که در یک مکان با هم زندگی میکنند باید بر علیه هپاتیت B واکسینه شوند .
- ۳ - در صورت مراجعه به دندانپزشک، آزمایشگاه، پزشک و اصولاً هر جای دیگر که خطر انتقال ویروس به دیگران وجود دارد حتماً آنان را از وجود هپاتیت در بدنشان آگاه سازند
- ۴- از اهدای خون خودداری کنند.
- ۵ - افراد چاق تلاش کنند تا از اضافه وزن خود کم کنند.
- ۶ - از وسایل و لوازم شخصی مثل: مسواک، تیغ، ریش تراش، حوله و ... هرگز به صورت مشترک استفاده نکنند.

راههای سرایت:

از طریق مادر به نوزاد / دریافت خون آلوده / تماسهای جنسی / استفاده مشترک از تیغ ریش تراشی / استفاده مشترک از سرنگ آلوده / استفاده مشترک از مسواک / استفاده از وسایل همگانی به دلیل انتقال ترشحات از فرد آلوده به فرد سالم / اعمال دندانپزشکی به صورت غیربهداشتی / سوراخ کردن غیر بهداشتی گوش / حجامت غیر بهداشتی / سابقه هپاتیت ب در خانواده / دیالیز

نکته: به یاد داشته باشید که هپاتیت ب از حیوانات به انسان منتقل نمیشود و تماسهای عادی و روزمره نظیر دست دادن، معاشرت کردن، در یک کلاس حضور داشتن یا در یک مکان غذا خوردن خطر انتقال بیماری را بدنبال ندارد .

روش پیشگیری :

- ❖ از تماس با خون آلوده خودداری نمائید .
- ❖ از لوازم شخصی مانند ریش تراش ، تیغ ، ناخنگیر ، حوله و .... به طور مشترک استفاده نکنید .
- ❖ از حجامت، خالکوبی، سوراخ کردن گوش و طب سوزنی با روشهای غیربهداشتی خودداری کنید .

❖ هر چقدر فرد در سن پایین تری به ویروس هپاتیت B آلوده شده باشد احتمال ناقل شدن و بیماری مزمن کبدی بالاتر است. به این منظور واکسیناسیون کلیه نوزادان در بدو تولد - ۱/۵ ماهگی و ۹ ماهگی در کلیه مراکز بهداشتی درمانی صورت میگیرد.

در صورتیکه جزء یکی از گروههای ذیل هستید، نسبت به سه نوبت واکسیناسیون اقدام کنید:

➤ پزشکان، دندانپزشکان و پیراپزشکان

➤ افراد تحت دیالیز

➤ افرادی که به علت ابتلا به بیماریهای زمینه ای، نظیر هموفیلی و تالاسمی، مکرراً خون یا فرآوردههای

خونی دریافت میکنند

➤ افراد خانوادگی فرد مبتلا

اغلب تماس با ویروس هپاتیت B منجر به بیماری نمیشود. بنابراین: واکسن هپاتیت B برای سایر افراد جامعه ضرورت ندارد.

خانم هایی که در زمان ازدواج واکسن هپاتیت B نزنده اند و قصد دارند باردار شوند، از پزشک خود درخواست نمایند تا وجود آلودگی با ویروس هپاتیت B را در آنها بررسی نماید و در صورت آلوده بودن مادر، با تزریق واکسن و ایمونوگلوبولین اختصاصی از سرایت این ویروس به نوزاد پیشگیری کنند.

هپاتیت C

بر اساس آخرین آمار سازمان جهانی بهداشت ۳٪ مردم دنیا آلوده به هپاتیت سی (C) هستند و به دلیل ابتلا به هپاتیت سی حدود یکصد و هفتاد میلیون ناقل مزمن در آستانه ابتلا به اختلالات کبدی و سرطان کبد قرار دارد. راه انتقال پیشگیری و درمان و سیر بیماری تقریباً با هپاتیت B یکسان است.

❖ **هپاتیت حاد:** در این حالت، بیمار پس از یک دوره ی مقدماتی با نشانه هایی مانند تب، سرماخوردگی، تهوع، استفراغ و درد شکم، دچار زردی میشود. اولین عضوی که زردی در آن دیده میشود، سفیدی چشمها است. به طور معمول، این علائم خود به خود برطرف میشود و پس از ۶ ماه خون از ویروس پاک میشود و فقط در ۵ تا ۱۰ درصد بیماران مزمن ممکن است آلودگی مزمن شود.

❖ **هپاتیت مزمن:** در این حالت، نشانه ها بسیار غیر اختصاصی است. شایعترین نشانه ی هپاتیت مزمن، ضعف و خستگی طولانی است. گاهی ممکن است زردی خفیف یا شدید یا خارش وجود داشته باشد. با پیشرفت بیماری ممکن است نارسایی کبدی بروز کند. این افراد باید تحت نظر پزشک باشند و در صورت نیاز، دارو درمانی شوند.

آلودگی بدون علامت

در این حالت، فرد بدون هیچگونه نشانه ی بالینی و یا آزمایشگاهی از بیماری کبدی، ویروس هپاتیت B را در خون خود دارد و میتواند آن را به سایرین انتقال دهد. این افراد به درمان دارویی نیاز ندارند ولی خطر مزمن شدن هپاتیت B در آنها زیاد است و باید هر ۶ ماه یکبار توسط پزشک بررسی شوند. بیشتر موارد آلودگی به هپاتیت B بدون نشانه است؛ بنابراین، بهترین روش تشخیص بیماری، آزمایش خون از نظر وجود ویروس هپاتیت B است.

هیپاتیت سی (C) یک بیماری واگیر کبدی است که توسط ویروس هیپاتیت از طریق تماس با خون افراد آلوده منتقل میشود. بیشتر افرادی که به هیپاتیت (C) آلوده میشوند ویروس را تا آخر عمر به همراه دارند. بعضی از این افراد احساس بیماری نمیکند و بعضی دچار صدمه کبدی، هیپاتیت مزمن، اختلالات کبدی و سرطان کبد میشوند.

راههای سرایت :

- ❖ تزریق خون یا فرآورده های خونی آلوده
- ❖ تماس با خون افراد آلوده
- ❖ استفاده از سرنگ و تیغ مشترک
- ❖ استفاده از وسایل آلوده در خالکوبی و ختنه کردن
- ❖ آمیزش جنسی با افراد آلوده

روشهای پیشگیری

- ❖ راه انتقال، پیشگیری و درمان و سیر بیماری تقریباً با هیپاتیت B یکسان است .
- ❖ هرگز مواد مخدر تزریقی استفاده نکنید و به ترک اعتیاد اقدام کنید .
- ❖ هرگز از سرنگ مشترک استفاده نکنید.
- ❖ از سرنگ ، مسواک، تیغ و وسایل برنده یا وسایلی که امکان آلودگی به خون دارند به طور مشترک استفاده ننمایید.
- ❖ کسانی که با وسایل نوک تیز و برنده سرو کار دارند باید با رعایت احتیاط همه جانبه، از دستکش وسایر وسایل پیشگیری از آلودگی استفاده نمایند.
- ❖ استفاده از کاندوم در تماس با افراد آلوده یا مشکوک باعث محافظت از کلیه عفونت های تناسلی به خصوص آلودگی با ویروس هیپاتیت سی میشود.

بیماریهای رودهای وانگلی

الف (بیماری های رودهای ای :

۱- اسهال

اسهال به دفع آبکی مدفوع گفته می شود که علل مختلف دارد، اما یکی از علل آن میکروب ها هستند. اسهال گاهی همراه با خون است که به آن اسهال خونی می گویند.

روش پیشگیری:

یکی از مهمترین راه های پیشگیری از اسهال شستشوی مرتب دست ها با آب و صابون بعد از دست شویی و قبل از تماس با مواد غذایی

۲- وبا

وبا از راه آب آلوده منتشر میشود و میتواند منجر به کاهش آب بدن تا حد کشنده شود. از علائم آن میتوان اسهال شدید، ضعف و کاهش آب بدن، گرفتگی عضلات ساق پا را نام برد. معمولاً این افراد تب ندارند.

اقدام درمانی

مراجعه فوری به پزشک، جبران مایعات از دست رفته به شکل تزریق سرم و شستشوی مکرر دست ها و ضدعفونی دستشویی هاو رعایت دقیق اصول بهداشتی برای پیشگیری از انتشار عفونت می باشد .

(ب) بیماری های انگلی:

- اسهال آمیبی

اسهال آمیبی یک نوع بیماری انگلی است. این بیماری در مناطقی که دارای آب و هوای گرم و مرطوب و جمعیت زیاد هستند، شیوع بیشتری دارد . آمیب معمولاً باعث ایجاد اسهال (بیشتر اسهال خونی) میگردد.

راههای سرایت

اسهال خونی آمیبی را بیماری دستهای کثیف مینامند، زیرا در کسانی که نسبت به بهداشت دستهای خود بیتوجه هستند (از جمله بیماران روانی و کودکان) بیشتر دیده میشود. آلودگی انسان به آمیب از دو راه مستقیم و غیر مستقیم صورت میگیرد. در آلودگی مستقیم، انگلهای موجود بر روی انگشتان یا زیر ناخن دست، به علت عدم رعایت بهداشت، موجب ابتلا خود فرد یا اطرافیان وی میشوند. در آلودگی غیرمستقیم، آب آشامیدنی و مواد غذایی آلوده به آمیب (مخصوصاً سبزیجات خام) باعث بیماری فرد می شوند. مگس نیز میتواند توسط پاهای خود، انگل را به دست انسان یا مواد غذایی منتقل کرده و از این طریق باعث ایجاد بیماری در انسان شود. پس از اینکه آمیب توسط دست آلوده و یا آب و مواد غذایی آلوده وارد روده انسان گردید، در آنجا بصورت فعال درآمده و میتواند باعث اسهال خونی آمیبی شود. در نهایت بیمار با دفع آمیب از روده میتواند باعث سرایت بیماری به دیگران شود .بیماری اسهال آمیبی در صورت عدم رعایت بهداشت ممکن است بصورت همه گیر در آید. بعضی افراد در عین حالیکه آلوده به انگل هستند، ظاهراً سالم بوده و علامت خاصی ندارند. این گروه، ناقلین بدون علامت بیماری هستند و میتوانند بیماری را به دیگران منتقل کنند.

علائم بیماری:

نوع حاد و شدید بیماری معمولاً با علائمی نظیر اسهال آبکی شدید همراه با بلغم چرکی و خون، تب، نفخ شکم، دلپیچه، خستگی، بی اشتها و احساس عطش شدید همراه است و نوع مزمن و طولانی بیماری دارای علائمی مانند دل دردهای دائمی، خستگی، بی اشتها، تهوع، مشکل در عمل هضم (سوء هاضمه) نفخ شکم و اسهال و یبوست متناوب میباشد.

اقدامات لازم :

- ❖ تشخیص و درمان بیماران و مخصوصاً ناقلین به ظاهر سالم
- ❖ تصفیه آب شامل کلرزنی آب آشامیدنی و جوشاندن آب در صورت عدم دسترسی به آب تصفیه شده
- ❖ مبارزه بر علیه مگس و سایر حشرات
- ❖ عدم استفاده از کود انسانی در کشاورزی
- ❖ دفع بهداشتی فاضلاب و عدم آبیاری سبزیجات با فاضلاب
- ❖ استفاده از توالتهای بهداشتی
- ❖ سالم سازی سبزیجات خام و دور نگهداشتن مواد غذایی از دسترس حشرات مخصوصاً مگس

❖ خودداری از دفع مدفوع در طبیعت در صورت اجبار و عدم دسترسی به توالت، مدفوع را باید در عمق خاک مدفون کرد.

❖ رعایت بهداشت فردی و شستشوی مرتب دستها با آب و صابون بخصوص قبل از صرف هر وعده غذا و بعد از خروج از توالت میباشد. بخصوص کسانی که در زمینه تهیه و فروش مواد غذایی فعالیت میکنند (ساندویچ فروشها، لبنیاتها و ..

۲-اکسیور (کرمک) :

اکسیور که به آن کرمک هم میگویند بصورت انگل انسان در کلیه نقاط جهان دیده میشود. علامت مشهود ابتلا در اثر مهاجرت کرم ماده بارور از سوراخ مخرج به خارج ظاهر میشود. در نتیجه خروج کرم و حرکت آن در ناحیه مقعد ایجاد تحریک و خارش جلدی میشود و کودکان مبتلا با خاراندن نشیمن ایجاد زخم و خونریزی میکنند که با اضافه شدن باکتریها ممکن است زخم چرکی شود. خارش معمولاً خیلی شدید و هنگام شب بیشتر است، در نتیجه سبب بیخوابی کودک میشود که در اثر آن عوارض عصبی مانند خستگی و بی قراری و عصبانیت بروز میکند.

راه های سرایت

❖ در اثر خاراندن نشیمنگاه تخم انگل در زیر ناخنها جمع میشود و یا به انگشتان کودک مبتلا میچسبند. طفل با گذاشتن انگشتان خود در دهان تخم انگل را وارد دستگاه گوارش خود میکند که این تخم تبدیل به کرم شده و این عمل را خودآلودگی میگویند.

❖ این انگل بوسیله آب و غذای آلوده، البسه و ظروف آلوده، هوا و خاک آلوده هم سرایت میکند.

❖ در صورت مشاهده در خانواده، تمام اعضای خانواده باید درمان شوند.

۳-تنیا (کرم کدو) :

کرم کدو از راه خوردن گوشت خام و نیمه پخته گاو و یا خوک، بیماری به انسان سرایت میکند. نوعی که از گاو سرایت میکند، بیماری طولانی است که باعث ناراحتی و ضعف و کم خونی شدید بیمار میشود. لارو (نوزاد) این کرم در گوشت آلوده گاو و گوساله به درشتی سر سنجاق و حتی نخود هم دیده میشود و دارای رنگی کدر و یا سبز رنگ میباشند، این نوع کرمها بندبند هستند و سر آنها دارای چنگک و قالبهای مخصوص میباشد، خیلی ریز بوده و به آسانی دفع نمیشود، بلکه دائماً در حال تکثیر است و بعد از مدتی بندها مرتباً از راه مدفوع خارج میشوند.

۴-آسکاریس

آسکاریس کرمی است دراز، استوانه ای شکل و دو انتهای آن باریک و به رنگ سفید شیری یا گلی رنگ است. آسکاریس ماده بالغ بطول ۲۰ تا ۴۵ سانتیمتر و به قطر ۳ تا ۶ میلی متر است آسکاریس نر از ماده کوتاه تر و بطول ۱۵ تا ۳۰ سانتیمتر و به قطر ۲ تا ۴ میلیمتر است. آلودگی به این انگل در تمام نقاط جهان وجود دارد. ولی در قاره آسیا بیشتر است و یکی از شایع ترین بیماری های انگلی ایران است. تخم های این کرم در سرما و رطوبت و در مقابل پاره های از مواد شیمیائی خیلی مقاومند و ممکن است تا ۵ سال زنده بمانند ولی در خشکی و مقابل نور آفتاب بیشتر از چند هفته زنده نمیمانند.

علائم بیماری :

لارو (نوزاد) این انگل از اندام ها و دستگاه های مهم بدن میگذرد و ممکن است عفونت های شدید و ضایعات زیادی ایجاد نماید. مهمترین علائم این بیماری اختلالات دستگاه گوارش (درد شکم، تهوع، استفراغ، پرآبی دهان، پرخوری، لاغری)

اختلالات دستگاه تنفس و همچنین اختلالات عصبی مانند لرزش و تشنج، عصبانیت و زودرنجی، دیدن خوابهای آشفته، پریدن از خواب، سردرد و سرگیجه است. تخم این انگل از راه آب، خاک و غذای آلوده وارد بدن میشود.

روش پیشگیری:

بهترین وسیله برای مبارزه با بیماریهای انگلی و پیشگیری از مبتلا شدن با آنها دقت در رعایت بهداشت فردی، بهداشت محیط و مواد غذایی همراه با درمان افراد مبتلا است. بنابراین عمل کردن به موارد زیر به پیشگیری از مبتلا شدن به بیماریهای انگلی کمک زیادی خواهند نمود:

- (۱) دقت کافی در پخت کامل گوشت گاو .
- (۲) شستشوی مکرر دستها با آب و صابون بخصوص قبل از غذا خوردن و بعد از مستراح .
- (۳) کوتاه نگه داشتن ناخن ها .
- (۴) جوشاندن آب آشامیدنی در جاهایی که آب لوله کشی وجود ندارد .
- (۵) جوشاندن ظروف و البسه در خانواده‌های که فرد مبتلایی در آن باشد، برای از بین بردن تخم انگلها
- (۶) جلوگیری از بازی کودکان با خاک آلوده و همچنین وادار ساختن کودکان به شستن دستها با آب و صابون بعد از هر بازی
- (۷) خودداری از خوردن آب آلوده .
- (۸) نخوردن سبزی خام در نقاط آلوده .
- (۹) خودداری از اجابت مزاج در خارج از مستراح .
- (۱۰) استفاده نکردن از کود مستراحی تازه در جالیزارها و مزارع سبزیکاری و صیفیکاری و باغهای میوه
- (۱۱) مراجعه به پزشک و دقت در مداوای صحیح مبتلایان .
- (۱۲) درمان همزمان تمامی افراد خانواده‌های که فردی از آن مبتلا به انگل است و همچنین جوشاندن لباسهای زیر و ملافه رختخواب در روزهای درمان .
- (۱۳) شستشوی کامل سبزیجات و میوه جات خام و گندزدایی کردن آنها قبل از مصرف به خصوص اگر از مزارع با کود حیوانی حاصل شده باشد.

بیماری های مشترک بین انسان و دام :

بیماری های مشترک بین انسان و دام از جمله عفونت هایی هستند که بین انسان و سایر حیوانات مهره دار و بالعکس در شرایط طبیعی منتقل می شوند . در کشورهای در حال توسعه این بیماریها هنوز به عنوان یکی از چالش های اصلی نظام بهداشت و درمان آنان قلمداد می شود . در کشور ما نیز توجه به بیماری های مشترک بین انسان و دام و کنترل آن از اهمیت ویژه ای برخوردار است . به نحوی که بنا به گفته برخی از کارشناسان هم اکنون نزدیک به ۵۰٪ از بیماری هایی که مردم گرفتار آن هستند به نحوی به دام و حیوان مربوط می شود . برای آشنایی بیشتر به چند نمونه از بیماریهای مشترک بین انسان و دام اشاره می کنیم.

تب مالت :

یک بیماری عفونی مشترک بین انسان و دام است که میکروپ آن در تماس با حیوانات و یا مصرف فرآورده های آلوده دامی غیر پاستوریزه به انسان منتقل می شود به عنوان بیماری شغلی کارگران دام پروری ، کارکنان کشتارگاه ها ، قصاب ها و دامپزشکان محسوب می گردد حیواناتی که معمولا می توانند نگهدارنده این بیماری باشند عبارتند از گاو ، گوسفند ، بز که

تماس با آنها انسان را آلوده می کند این عفونت باکتریایی معمولا اعضای خون ساز بدن از جمله مغز استخوان و گره های لنفاوی / کبد / طحال را تحت تاثیر قرار می دهد.

علائم بیماری

علائم بیماری در حیوان به صورت سقط جنین تظاهر می کند و علائم بیماری در انسان عبارتند از:

۱. تب که عصرها و شب ها افزایش می یابد

۲. عرق فراوان و خیس کننده به خصوص شب هنگام

۳. لرز

۴. سردرد

۵. خستگی

۶. بی اشتها

۷. بی حالی

۸. ضعف عمومی

۹. کاهش وزن بدن

۱۰. درد مفاصل و کمر دردهای شکمی

۱۱. بزرگ شدن طحال

۱۲. افسردگی

۱۳. از علائم مشخص این بیماری می باشد.

راه های سرایت:

❖ تماس با ترشحات و مواد آلوده حیوان نظیر خون، ادرار، ترشحات واژن، ترشحات جنین سقط شده به خصوص جفت آلوده، حیوان بیمار.

❖ مصرف شیر حیوان و فرآورده های آن نظیر پنیر، کره، بستنی و همچنین آبمیوه های مخلوط با شیر (شیر موز، شیر هویج) در صورتی که غیر پاستوریزه باشند و یا شیرینی های همراه با خامه که غیر پاستوریزه باشند می تواند بیماری را منتقل کند. جالب این که این باکتری در طول مراحل ساخت پنیر زنده می ماند و می تواند ماه ها به

زندگی خود در انواع پنیرهای سخت ادامه دهد. از سوی دیگر با توجه به اینکه باکتری تب مالت در خامه و بستنی از ماندگاری طولانی برخوردار است چنین به نظر می رسد که بستنی ها به عنوان یکی از منابع آلوده پنهان برای تب مالت به شمار می روند. همچنین مصرف گوشت های آلوده که به طور ناقص پخته شده است ممکن است بیماری را به انسان انتقال دهد.

مراقبت و پیشگیری:

- ۱) آموزش مردم در مصرف شیر بعد از جوشاندن به مدت (یک دقیقه پس از مشاهده حالت جوش همراه با به هم زدن) و عدم مصرف شیر و فرآورده های لبنی غیر پاستوریزه .
- ۲) آگاه بودن مردم به طور عموم از راه های انتقال و علی الخصوص کسانی که از نظر شغلی در خطر ابتلا قرار دارند .
- ۳) افزایش آگاهی مردم در مورد اجتناب از تماس مستقیم با ترشحات آلوده دام ها مانند جنین و جفت سقط شده و احشاء آلوده ، عدم استفاده از شیر این حیوانات ، استفاده از وسایل حفاظتی نظیر دستکش و ماسک در هنگام تماس و یا معاینه دام .
- ۴) اطلاع به سرویس های دامپزشکی در صورت مشاهده سقط جنین در دام ها و همکاری جهت اجرای دستورات ماموران دامپزشکی در مورد دام های مبتلا و همکاری به منظور واکسیناسیون دام های سالم گله .
- ۵) مراجعه به مراکز بهداشتی در صورت مشاهده تعدادی از علائم یاد شده فوق ، انجام آزمایشات لازم و در صورت مثبت بودن تست ها طبق دستور پزشک حداقل ۸ هفته به طور منظم باید دارو مصرف کرد، چون در صورت درمان ناقص بیماری بطور قطع بازگشت نموده و درمان در مراحل بعدی بسیار مشکل شده و ممکن است عوارض بیماری در تمام عمر باقی بماند .
- ۶) پرهیز شدید از مصرف پنیر تازه غیر صنعتی : ضمناً لازم است پنیر سنتی را حداقل به مدت ۴۵ روز در محلول آب نمک نگهداری و سپس مصرف کرد تا مصرف کننده به تب مالت دچار نشود .
- ۷) استفاده از بستنی های سنتی نیز یک راه مهم ابتلا به تب مالت است.

تب کریمه کنگو " تب خونریزی دهنده"

بیماری تب خونریزی دهنده کریمه کنگو ویروسی تب دار است که از حیوانات به انسان منتقل می شود این بیماری در طبیعت اصولاً از طریق گزش کنه آلوده منتقل می شود. کنه ها روی حیوانات (گاو و گوسفند) مبتلا به بیماری در زمان خون خواری عامل بیماری را وارد بدن خود می کند و با گزش انسان ویروس بیماری را منتقل می کنند. بیماری در حیوانات علامت مهمی ندارند و فقط ممکن است یک هفته تب خفیفی بکند و دیگر هیچگونه علامتی نداشته باشند و دام کاملاً سالم باشد. خطر انتقال بیماری به انسان در همان مدت کوتاه زمان ذبح حیوانات آلوده به دنبال تماس با پوست و ترشحات دام وجود دارد. انتقال از بیمار آلوده به انسان هم از طریق ترشحات بدن امکان پذیر هست.

علائم بالینی بیماری:

مهمترین علامت بیماری تب ، سردرد شدید است که علائم اصلی است و علائمی مانند لرز ، درد عضلانی ، گیجی ، درد چشم، حساسیت به نور ممکن است وجود داشته باشد گاهی اسهال و شکم درد نیز دیده می شود و به طور کلی علائمی نظیر آنفولانزا از علائم اولیه هستند که بعداً خونریزی به آن اضافه می گردد. خونریزی یکی از علائم اصلی بیماری است که ممکن است در همه نقاط بدن و یا منافذ بدن اتفاق بیفتد. خونریزی از سوراخ بینی ، معقد و واژن و حتی ممکن است خونریزی به صورت

خونریزی زیر پوست در محل تزریق سرم و یا روی لثه یا حتی خونریزی های زیر پوست نقطه ای شکل باشد و گاهی کشف آن توسط پزشک مشکل باشد و لازم نیست که حتما یک خونریزی وسیع باشد بیماری در صورتی که شدید باشد و یا به موقع کشف و درمان نشود به مرگ منتهی گردد و در صورتی که بیمار ۱۰ روز بیماری را سپری نماید معمولا به تدریج بهبودی پیدا می کند.

راههای سرایت :

- ۱ - مهمترین راه انتقال این بیماری از حیوانات آلوده ، گزش کنه است که انسان را مورد گزش خود قرار می دهد .
- ۲ - راه دیگر انتقال ، تماس با ترشحات آلوده و لاشه تازه دام به عامل بیماری است که ویروس در بدنش وجود دارد و با تماس می تواند از راه پوست بریده و یا ترک خورده یا دارای خراش و همچنین از راه مخاطی مثل دهان و چشم وارد بدن انسان سالم شود .
- ۳ - راه دیگر انتقال تماس با ترشحات انسان بیمار است که از راه های مهم انتقال بیماری است . به همین دلیل نزدیکان بیمار بایستی در تماس با مبتلایان به این بیماری با رعایت کامل مسائیل حفاظتی برخورد نمایند و بیمار بایستی در بخش ایزوله بیمارستان با وسواس کامل ایزوله شده و مراقبت شوند و ترشحات آنان ضدعفونی و دفع شوند .

مراقبت و پیشگیری ۱ :

- ۱) جلوگیری از کشتار و ذبح غیر بهداشتی حیوانات (گو سفند - گاو) و عدم مصرف گوشت هایی که مهمور به مهر دامپزشکی نیستند .
- ۲) استفاده از وسایل ایمنی و حفاظتی شخصی مانند : چکمه ، دستکش و ماسک در شرایطی که به دلایلی کشتار در خارج کشتارگاه صورت می گیرد (مراسم خاص مذهبی) و احتیاط کامل جهت جلوگیری از تماس ترشحات لاشه تازه با مخاط بدن و پس از کشتار محیط کاملا شست و شو و در فاضلاب دفع گردد .
- ۳) اجتناب از دهان گذاشتن کارد آلوده به خون در زمان ذبح به منظور ادامه کشتار که معمولا عادت قصابان است .
- ۴) استفاده از گوشت کشتار شده حداقل ۱۲ ساعت پس از کشتار در جهت اطمینان از سلامت آن چون در این فاصله در صورتی که حیوان در دوره آلودگی بوده باشد به دلیل تغییرات اتفاق افتاده در لاشه ویروس از بین می رود . البته این زمان در مورد دل و جگر طولانی تر از چند روز است که بهتر است در شرایط مناسب بهداشتی و یا استفاده از دستکش یا برس مناسب خون های آن خارج و کاملا پخته مصرف شود .
- ۵) در صورت وجود بیماری در اطرافیان از نزدیک شدن به بیمار و تماس نزدیک اکیدا خودداری شود.

سیاه زخم :

سیاه زخم بیماری مشترک بین انسان و دام می باشد که معمولا بر پوست اثر می کند. اما ممکن است دستگاه گوارش و یا دستگاه تنفسی را نیز تحت تاثیر قرار دهد . میکروب سیاه زخم یک میکروب بسیار مقاوم بوده و می تواند سالیان سال در خاک زنده بماند . شیوع این بیماری در عموم حیوانات وحشی و اهلی مانند : گاو ، گوسفند ، بز ، شتر ، و گوشتخواران اتفاق می افتد. بیماری می تواند با انسان هایی که با حیوانات آلوده و یا بافت آلوده حیوانی سر و کار دارند سرایت کند . گفتنی است بیماری سیاه زخم عموما در مناطق کشاورزی و در بین حیوانات شیوع می یابد . انسان نیز در تماس با حیوان آلوده و یا محصولات به دست آمده از حیوان آلوده به بیماری مبتلا می شود . کارگرانی که با حیوان مرده و یا محصولات به دست آمده از حیوان مبتلا

سر و کار دارند احتمال ابتلا به سیاه زخم برای آنها زیاد است اینگونه آلودگی به سیاه زخم صنعتی مشهور است میکروب سیاه زخم در محیط های معمولی به خوبی رشد می کند و در محیط های نامساعد ایجاد اسپور (هاک) می کند و خیلی مقاوم می باشد انتقال بیماری سیاه زخم به سه شکل پوستی ، تنفسی ، گوارشی است . چنانچه اسپور این بیماری از طریق هوا وارد مجاری تنفسی شود فرم تنفسی سیاه زخم ایجاد می شود.

علائم بیماری بستگی به نحوه تماس انسان با عامل بیماری که معمولا در پشم ، چرم و موی حیوان (خصوصا بز) آلوده وجود دارد . از طریق زخم و یا بریدگی پوستی وارد بدن می شود . در فرم گوارشی ممکن است از مصرف گوشت آلوده به عامل سیاه زخم اتفاق بیفتد و علائم آن التهاب حاد دستگاه گوارش است . علائم اولیه شامل تهوع ، کاهش اشتها ، استفراغ ، تب و به دنبال آن درد ناحیه شکمی است . انسان از راه تماس و دستکاری مواد آلوده دامی پشم ، پوست ، گوشت و ... مبتلا می گردد . پودر استخوان خام که برای تغذیه چهارپایان مصرف می شود یکی دیگر از راههای سرایت می باشد.

علائم بیماری :

در سیاه زخم پوستی ، پوست در ابتدا حالتی شبیه به گزیدگی حشره داشته که بیشتر در دست یا گاهی در گردن و صورت همراه با خارش دیده می شود (معمولا قسمت های بدون پوشش بدن) محل گزش در یک تا دو روز به تاول تبدیل می شود . بعد از پاره شدن تاول بافت ها از وسط از بین میروند و جای آن زخم سیاه مشخص باقی می ماند که معمولا بدون درد است .

راه های سرایت :

- ❖ در اثر تماس با حیوانات آلوده و یا فرآورده های آنها مانند پشم ، مو ، چرم و ...
- ❖ تماس خاک آلوده با پوست آسیب دیده .
- ❖ استنشاق هوای آلوده که باعث سیاه زخم ریوی (تنفسی) می گردد .
- ❖ مصرف گوشت و اعضای حیوانات آلوده

مراقبت و پیشگیری:

- آموزش بهداشت در مورد نحوه استفاده از پوست ، گوشت ، و پشم حیوانات .
- مایه کوبی حیواناتی که در معرض خطر ابتلا هستند توسط اداره دامپزشکی .
- مراجعه به مراکز بهداشتی درمانی روستایی و یا شهری به محض مشاهده علائم سیاه زخم جلدی .

جلوگیری از فروش پوست و گوشت حیوانات آلوده .

اجتناب از دستکاری یا مصرف لاشه دام هایی که ناگهان تلف شده اند و سوزاندن و دفع بهداشتی این نوع لاشه ها (در عمق مناسب با ریختن آهک روی آن) باید دانست که با رها کردن دام هایی که ناگهان تلف شده اند و ممکن است علت آن بیماری سیاه زخم بوده باشد بسیار خطرناک است چون باعث آزاد شدن میکروب در محیط گردیده که بلافاصله به صورت مقاوم (اسپور) در می آیند و سالها در محیط باقی می مانند.

تهویه صحیح در کارخانه هایی که احتمال آلودگی دارند و کنترل گرد و خاک آنها ، استفاده از ماسک و وسایل حفاظتی در کارخانجات پشم رسی و قالبافی .

انجام درمان در بیماران و مصرف دارو طبق دستور پزشک و تا آخرین روز درمان به طور مرتب .

همکاری با اکیپ مرکز بهداشت و مراکز بهداشتی درمانی و اداره دامپزشکی که جهت بررسی و اقدامات لازم نظیر واکسیناسیون دام ها مراجعه می کنند .

عدم مصرف گوشت خارج از نظارت دامپزشکی (ذبح قاچاق یا غیر بهداشتی)

کیست هیداتیک :

کیست هیداتیک یک بیماری انگلی مشترک بین انسان و حیوان است . عامل این بیماری کرم کوچک پهن و بند بندی است که طول آن ۵-۳ میلی متر می باشد و به سختی با چشم دیده می شود . میزبان اصلی این کرمها سگ سانان هستند و کرم در روده باریک سگ های آلوده زندگی می کند . بدن این کرمها سه بند دارد و در آخرین بند هزاران تخم آلوده کننده وجود دارد که بعد از پاره شدن این بندها تخم ها آزاد می گردند . سگ سانان آلوده از طریق مدفوع خود تخم این کرمها را در مزارع و مراتع و سبزی کاریها پراکنده نموده و باعث آلودگی محیط می شوند . چنانچه این تخمها توسط یک میزبان واسطه تصادفی مانند گاو ، گوسفند ، بز ، شتر و یا انسان همراه با علوفه و یا سبزی های خام نشسته خورده شوند جنینی که در این تخمها وجود دارد در روده آزاد شده و در بافت مخاطی روده نفوذ می کند و خود را توسط گردش خون به کبد ، ریه ، مغز ، کلیه ، استخوان و سایر بافتها می رساند و در آنجا کیسه هایی به اندازه یک توپ کوچک و گاهی بزرگ تشکیل می دهد . این کیسه ها دارای دیواره ای سفید و سفت بوده و داخل آنها مایعی بی رنگ وجود دارد . به این کیسه ها کیست هیداتید می گویند .

راه های سرایت :

انتقال از طریق تخمهای آلوده کننده ای که در آب سبزیجات در مزارع و مواد غذایی که توسط مدفوع حیوانات بیمار آلوده شده اند و یا از طریق دستهای آلوده به مدفوع سگ و یا هنگام تماس با سگ آلوده و نوازش آن و یا لوازمی که به مدفوع سگ آلوده شده اند اتفاق می افتد . مسئله مهم در این است که خود سگ و یا گوشت خواران وحشی با خوردن جگر و یا ریه گوسفندان آلوده به کیست به این بیماری آلوده شده و در نتیجه تخم آن را دفع می کنند به همین دلیل جمع آوری ضایعات کشتاری و یا اندام های آلوده به کیست و انهدام صحیح آنها به گونه ای که در دسترس گوشت خواران اهلی و وحشی قرار نگیرند و در کنترل و جلوگیری از اشاعه بیماری بسیار موثر است .

مراقبت و پیشگیری :

- ❖ جمع آوری و از بین بردن سگ های ولگرد که عمدتاً در اطراف کشتارگاه ها تجمع می نمایند .
- ❖ جلوگیری از کشتارهای غیر بهداشتی و انجام کشتار در کشتارهای بهداشتی .
- ❖ معاینه دامهای ذبح شده توسط کارکنان دامپزشکی و انهدام (سوزاندن و یا دفن بهداشتی) اندام های آلوده به کیست از قبیل کبد ، ریه و ...

- ❖ آگاهی یافتن مردم و علی الخصوص اصناف مرتبط مانند کارکنان کشتارگاه ها ، قصاب ها و ... در مورد اهمیت شستشوی دستها با آب و صابون قبل از تهیه و مصرف غذا
- ❖ آموزش به مردم به خصوص زنان خانه دار و کارگران رستورانها در مورد سالم سازی (پاک کردن و ضدعفونی کردن اولیه - نگل زدایی با استفاده از مایع ظرفشویی - گند زدایی با استفاده از مواد ضدعفونی کننده مجاز - شستشوی نهایی با آب سالم) سبزیجات و شستشو و ضدعفونی میوه جات .
- ❖ آموزش مردم در مورد عدم تماس با سگ (خانگی یا غیر خانگی) و دادن ضد انگل زیر نظر دامپزشکی به صورت مستمر .

